

108
FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
0 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 17
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
KOD MIASTA 1090 1506 0000 00 00 5006

D. Szwejder

Juchola
AK part.
Szweida Stanisław K.
ps. „Stachu” „Sep”

M: 1384/2257 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

— *Szweda Stanisław Kostka*
J: M: 1384/225? Sam.
Tucholb AK part.

I/1. Relacja —

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora *k. 3 s. 1-4*

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora *k. 1 s. 1*

II. Materiały uzupełniające relację *k. 1 s. 1*

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – inne... —

IV. Korespondencja

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 4*

VI. Fotografie *osici i kompozycji*

1/3. Dokumenty dotyczące S.K. Szewdy

1. Niemiecki dokument wystawiony w Tucholi
25.04.1941 r. - nie „eindeutschowania” S. Szewdy
(jest nieprecyzyjny), kserokop. oryg. w
j. niem. k. 1 s. 1
2. Oświadczenie świadka - J. W. Szwej-
dera z 10.03.1992 r. konspiracyjnej
działalności S. Szewdy, kserokop. oryg. k. 1 s. 2-3
3. Kserokopia 2 stron dowodu osobi-
stego ser. S J nr 7683270 k. 1 s. 4

1

Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei

Gau Danzig-Westpreussen

Briefanschrift: NSDAP Kreisleitung Tuchel
Tuchel/Westpr., Schlossplatz 4
Fernruf: Tuchel 118
Bankkonto: Kreissparkasse Tuchel 61

Gaugeschäftsstelle: Danzig, Jopengasse 11
Fernruf: Danzig 25641/46
Kampfblatt des Gaues:
„Danziger Vorposten“

Kreisleitung Tuchel

Kreisgeschäftsführer

25. April

41

Tuchel, 19.....

Zeichen: Se/Sr

An den
Strassenmeister Jankel
Tuchel
Grünstr. 17

Betr. Ihr Schreiben vom 8.2.41 Einstellung des Stanislaus Schweda.

Zu Ihrem Schreiben vom 8.2.41 teile ich Ihnen mit, dass Schweda bei der Firma Klammt beschäftigt war. Seine Eltern sind nicht volkredeutsch und auch er ist für einen Eindeutschen vorläufig nicht vorgesehen. Er ist daher als Pole zu betrachten. Wegen der Zuweisung einer Arbeitskraft, die Sie für sich benötigen, wollen Sie sich bitte mit dem Arbeitsamt Tuchel in Verbindung setzen.

Heil Hitler!

(Jankel)
Kreisgeschäftsführer

*Das Mann Arbeit
ist nicht genug
über 2 Monate, gegen
Kreuz Befehlung ist
nicht abzugeben.*

Funktel 27/4, 49.

Jan-Władysław Sznajder. Tułowice dnia 10. 03. 1992 2
"Jaś-Dąb"
Ul. Kościuszki 1/5
46-097 TUŁOWICE, tel. 183
imię, nazwisko, pseudonim i adres
składającego oświadczenie
(dla mężatek nazwisko panieńskie)

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, uczestnik (czka) - (wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę obozu, więzienia itp. - od - do)
..... Wojny Obronnej - września 1939 /Armia Pomorze - 15 DP - 62 pp/ oraz
Wojska Polskiego Państwa Podziemnego /SZP-ZWZ-AK/ od 1939 roku -
..... do 1946 roku.

świadomy odpowiedzialności za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów, legitymujący (a) się
dowodem osobistym (innym dokumentem), seria i numer DB 0865345
wystawnionym dnia przez Naczelnika Miasta i Gminy Niemodlin, dnia 23.02.1987 r.
oświadczam, że Ob. Stanisław - Kostka Szweda Franciszka i
urodz. dnia 13 listopada 1921 roku Tucholi syn (córka) Małgorzaty

jest mi znany (a) osobiście jako uczestnik (czka) - wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę
obozu, więzienia itp. oraz okoliczności, z jakimi świadek zetknął się z otrzymującym (cą) oświadczenie
i czasokres od - do) działań Państwa Podziemnego na terenie Pomorza - jako żoł-
nierz Armii Krajowej, w okresie od 1942 roku - do 1945 roku. Pan
Stanisław-Kostka S Z W E D A, legitymujący się DO SJ 7633270 /wy-
danym przez KPMO Tuchola, dnia 14.12.1974 r/ był zaprzysiężony w
1942 roku przez głównego organizatora partyzantki ZWZ-AK na Bory
Tucholskie /później k-dta inspektoratu chojnicko-tczewskiego/, nau-
czyciela - por. cz. w. Stefana Gussa /"Dana"/, w obecności k-dta wydz.
VI obw. tucholskiego - chor. Antoniego Girkki /"Żurawia", "Żużawia"/,
w mieszkaniu Jadwigi Kalińskiej /Girkkowej- ps. "Czerwony Partuszek"/,
przy ul. Świeckiej.

Wyżej wymieniony (a) posiadał (a) pseudonimy (y) "S t a c h u" , "S e p"
stopień wojskowy strzelec pełnił funkcję łącznik, wywiadowca.
oraz brał udział w następującej działalności zaliczanej do uprawnień kombatanckich (wymienić jej rodzaje,
- początkowo pełnił funkcję łącznika sztabu obwodu
miejscowości, czasokresy itp.) tucholskiego oraz współuczestniczył w zaopatrywaniu partyzantki ZWZ-
AK w Bórach Tucholskich - w żywność i odzież oraz w broń i amunicję.
We wrześniu 1943 roku S-K Szweda, z uwagi na jego doskonałą znajomość
w mowie i piśmie języka niemieckiego, "Dan" - za aprobatą Wydz. II
KO, oddelegował Go do zadań specjalnych, jako wtyczkę do niemieckiej
Marynarki Wojennej i Wehrmachtu. W ostatnim okresie okupacji oraz
wiosną i latem 1945 roku był łącznikiem Szefa Sztabu Okr. Pom. AK w
Bydgoszczy - ppłk. Józefa Chylińskiego /"Kamień", "Rekin", "Wicher",
dostarczając zaszyfrowane meldunki do mieszk. Fr. Gendaszek /"Teresa"/.

Wyżej wymieniony był represjonowany (a): wymienić jej rodzaje, miejscowości, czasokres, organ represjonujące (nazwę), z jakich powodów itp. - na przynależność do Armii Krajowej, po wyzwoleniu, Stanisław-Kostka Szveda był ścigany i prześladowany przez NKWD i UBP; m. in. - w czasie przesłuchań - aresztowanemu oraz maltretowanemu i bitemu - oprawcy UB wybili zęby, był usunięty ze studiów; po odwilży 1936 - kończy studia w 1935 roku; ale odmawia się przyjęcia na aplikacje sędziowską i adwokacką.....

Jeśli świadek jest członkiem organizacji kombatanckiej powinien podać jej nazwę, wpisać numer legitymacji członkowskiej, datę jej wydania, przez kogo Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, - Oddział w Opolu. Zaświadczenie tymczasowe - nr 146, wydane przez Zarząd Oddziału Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej - w Opolu; dnia 3.09.1985 roku;.....

Czy świadek posiada uprawnienia kombatanckie; podać kiedy i przez kogo przyznane, nr legitymacji (zaświadczenia), datę wydania - jest kombatantem uprawnionym do świadczeń określonych ustawą z 26.05.1982 o szczególnych uprawnieniach kombatanatów /Dz.Ust.Nr 16, poz. 1227; Legitymacja nr 0191470; wydana przez Zarząd Wojewódzki ZBoWiD /ZKRPiBWP/-

Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej
Oddział w Opolu
dnia 25.04.1985 r.

Kolega Jan-Władysław Sznajder był żołnierzem SZP, SWZ, AK w czasie od 31.12.1939 do 15.02.1945 r. w stopniu porucznika walczył na terenach Janowiec Wlkp., obwód Żnin, Bory Tucholskie na stanowiskach -komendanta rejonu AK oraz dowódcy Oddziału partyzanckiego w Borach Tucholskich. Odznaczony Krzyżem VM, Po wojnie deportowany do ZSRR -Zach. Syberia.

/-/ Mgr. inż. J. W. Sznajder.
własnoręczny podpis
b.d-ca oddz. part. AK "Jedliny - 102" por. "Jas-Dąb"

.....
potwierdzam wiarygodność podpisu
świadka

Opole, dnia 11 marca 1992 r.

Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej
Oddział w Opolu

PRZEDS
Zarząd Oddziału
mgr. Michał Ostrowski

Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej

.....
pieczęć organizacji kombatanckiej,
imię i nazwisko, funkcja

numerowość, data

DOWÓD OSOBISTY

Szweda

1. Nazwisko

Stanisław Kostka

2. Imiona

3. Nazwisko panieńskie

RYSOPIS

Wzrost

Szare

Oczy

Nie ma

Znaki szczególne

Własnoręczny podpis

SJ 7683270

Franciszek Małgorzata

4. Imiona rodziców

13 listopada 1921r.

5. Data urodzenia

Tuchola

6. Miejsce urodzenia / miejscowość - powiat /

zobaczyć

7. Stan cywilny

prawnik

8. Zawód

OPMO Tuchola

9. Organ wydający dowód osobisty

Komendant MO

14 grudnia 1974r.

Data wydania

SJ 7683270

2

↑
13. Inne materiały dokumentacyjne
S. W. Swedo:

1. Pismo Woj. Urz. Bosp. Publicznego
w Bydgoszczy z 6.11.1948 - odmowa
zezwolenia posiadania broni myśliw-
skiej, karabop. myg. k. 151

Wojewódzki Urząd
Bezpieczeństwa Publicznego

w Bydgoszczy

Bydgoszcz, dnia

6.XI

1948r.

4.62.S.O/Pr. Nr. 82/48 / 3284/48

W odpowiedzi powoływać
się na powyższy numer

Do

Ob. *Szyscy Munitani*
zam. w *Trzebieży - Bydgoszcz, pow. 4.*

Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Bydgoszczy

zawiadamia, że wniosek obiz dnia *27. października* 1948r.

w sprawie udzielania zezwolenia *poświadczani* na zakup broni

..... *wybitki: baba Karłowej, pale i syntony*

został zakatwiony odmownie.-

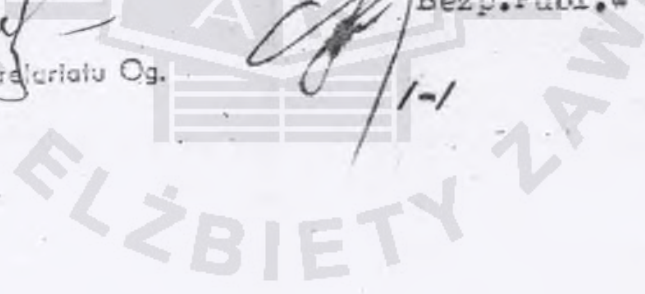
Hołki

Naczelnik Sekretariatu Og.
wzór nr. 8c

[Signature]

szef Wojewódzkiego Urzędu
Bezp. Publ. w Bydgoszczy

1-1

II. Materiały uzupełniające:

1. art. S. K. Sawcda, „Wiermy Bogom
Tucholskim” (A. Githa), wyd. b. zmiotła, k. 1 s. 1

WIERNY BOROM TUCHOLSKIM

ANTONI GILKA
(1912—1990)

Urodził się 28 lutego 1912 r. w Cekcynie w rodzinie rolnika Franciszka Gilki i Walerii z d. Langowskiej, gdzie było 12 dzieci. Kiedy miał 9 lat umarła mu matka, było jeszcze troje młodszych rodzeństwa. Stąd też jako 15-letni chłopak zaczął uczyć się zawodu szewca. Było to w 1927 roku u mistrza Leona Szmeltera w Cekcynie z jednoczesnym kontynuowaniem nauki w szkole zawodowej. W 1931 r. zdał egzamin czelodniczy. Z kolei doskonalili swoje fachowe umiejętności u innych mistrzów, by w 1936 roku zdać egzamin mistrzowski i otworzyć własny warsztat szewski ze sklepem obuwia. Warsztat ów tracił po wkroczeniu okupanta do Tucholi i otrzymuje przymusową pracę u zarządcy niemieckiego. Najprawdopodobniej od rozstrzelania Go w Rudzkim Moście uratowało go to, że potrafił robić wspaniałe buty, szczególnie oficerki. Stąd też zatrudniono Go jako siłę najemną w Jego byłym warsztacie. Praca ta, m.in. pozwalała mu na liczne kontakty z wieloma ludźmi i umożliwiała czynny kontakt z Ruchem Oporu na terenie Borów Tucholskich. Tu zorganizował wywiad Armii Krajowej, który prowadził jako szef w stopniu chorążego ps. „Zuław” (do chwili rozwiązania AK tj. 5.I.1945 r.).

Warto wspomnieć, że w tym czasie miał również kontakty z legendarnym przywódcą Gryfa Pomorskiego ks. ppłk. kanonikiem Józefem Wryczą ps. „Rawicz” i kapłanem-dziekanem AK na Pomorze ks. ppłk. kan. Bronisławem Andrzejem Jaglą. Po wyzwoleniu A. Gilka miał poważne trudności ze strony NKWD i UB z tytułu przynależności do AK.

W latach 1945—1988 prowadził własny zakład rzemieślniczy szewski z wyrobem obuwia własnie. Wykształcił w tym czasie 16 uczniów. Angażował się w działalność samorządu rzemiosła i z jego ramienia jako Starszy Cechu reprezentował je godnie przez kilka kadencji na forum Rady Narodowej w Tucholi. W latach 70-tych zostaje przewodniczącym Komitetu Budowy Domu Rzemiosła, który stanął m.in. dzięki Jego szczególnemu zaangażowaniu, uporowi i konsekwencji w działaniu. Kolega Antoni był również sportowcem. W 1946 r. założył i kierował przez 20 lat sekcją motorowo-cartingową. Był długoletnim sędzią sportów motorowych. Pomagał finansowo niezależnym sportowcom oraz uczącej się młodzieży. Był żarliwym społecznikiem. Założył Spółdzielnię Rzemieślniczą, działał energicznie w Izbie Rzemieślniczej w Bydgoszczy, w licznych komisjach Rady Narodowej, w związkach i stowarzyszeniach, m.in. w ZBoWiDzie.

Kochał las. Był zapalonym, a jednocześnie wysoce etycznym myślnym. Jeszcze krótko przed śmiercią, bo 27 września ubr., uczestniczył jako przewodniczący Koła Żołnierzy AK w Tucholi w wielkiej manifestacji religijno-patriotycznej zorganizowanej w 51-rocznice powstania Służby Zwycięstwa Polski w Toruniu. Już ciężko chory wspominał ten dzień z pietyzmem i nieukrywaną radością. Ostatnim z Jego życiowych zamierzeń było przeprowadzenie przez władze wojewódzkie AK weryfikacji AK-owców z Borów Tucholskich. Tak by wreszcie otrzymali należne im uprawnienia kombatanckie. Niestety, nie doczekał tej chwili. Zmarł 4 października 1990 r.

Pogrzeb Antoniego Gilki stał się prawdziwą manifestacją regionu tucholskiego. Msza św. żałobna z udziałem rodziny, przyjaciół, znajomych, licznych delegacji i braci rzemieślniczej, której do końca pozostawał Honorowym Starszym Cechu odbyła się w tym samym Kościele, w którym pozostawił po sobie ufundowany ołtarz św. Antoniego. Za ocalenie i przeżycie tragicznych czasów okupacji. Pożegnały Go później na miejscowym cmentarzu rzesze wiernych tucholan. Nie zabrakło wzruszających mów i słów roztania. Jego trumna spoczęła w samym sercu Borów Tucholskich, dla których mozolnie trudził się do końca swoich dni. Bory te bowiem i ich mieszkańcy na zawsze pozostały wielką miłością Jego Zycia...

Stanisław Kostka Szweda

T: M: 1384 / 2257 Pom.

Chojnice

Szweda Stanisław Kostka

V. Party informacyjne

k. 4

Szwedzka Stominska „Kostka” 1

zob. nel. Jachowca G. K. 599

solowkat 2 Tmchelsi - zaplece partyzanckie
„jedliny”

Stawopend
Tmchelsi

82

Ujęcie koform 2

"Jedlina-102"

SZWEDA STANISŁAW ps. "Stachu".

zob. Szajder Jan: "Jedliny-102". Arch. AK, B/26-89
s. 3

d-ca siednego z punktu's pamięcy w tridoli
dla oddziału "Jedlina-102"

A. Zak-90r.

Szweda Stanisław Kostka

Tuchola
"AK" 3

a ps. "Stachur-Sęp"

(przyrodni brat ks. Bronisława
Andrzeja Jagty, kapłana AK
na Pomorze)

Wiosną i latem 1945 utrzymywał
kontakty między Józefem Chylińskim
ps. "Kemiń" a ks. B. Jagtą - wozit
meldunki na ul. św. Trójcy 3 do
Gendesków (punkt kontaktowy) w verte

Saweda Stanisław
ps. „Stachu”

Chojnice⁴
„Jedliny”

zob. Sawejder J. W., Wspomnienie
partyzanta Armii Krajowej...
Tomii 2001, s. 152

nr. VI/11

Szweda Stanisław

